

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

مرکز پژوهش‌های آموزشی آموزش عالی

مجموعه گزارش‌های تخصصی آموزش عالی

۳

شناسایی و حمایت از استعداد‌های برتر و نخبه در کشورهای دنیا و ایران

بزومسگر، مهتاب پورآتشی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی

مجموعه گزارش‌های تخصصی آموزش عالی؛ شماره ۳

شناسایی و حمایت از استعداد های برتر و نخبه در کشورهای دنیا و ایران

پژوهشگر:

مهتاب پورآتشی

تابستان ۱۳۹۷

نام گزارش: شناسایی و حمایت از استعدادهای برتر و نخبه در کشورهای دنیا و ایران؛ شماره ۳

پژوهشگر: مهتاب پورآتشی

مدیرمسئول انتشارات: فریده جعفری

سال چاپ: ۱۳۹۷

شمارگان: ۵۰ نسخه

نشانی: خیابان نلسون ماندلا، خیابان گلفام، شماره ۷۰، صندوق پستی: ۴۱۵۹-۱۹۳۹۵

تلفن: ۱۸-۲۲۰۱۰۶۱۶، دورنگار: ۲۲۰۵۰۳۳۸،

وبگاه: www.irphe.ir، پست الکترونیکی: institute@irphe.ir

کلیه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و جز اینها برای ناشر محفوظ است.

(نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.)

مسئولیت دیدگاه‌های بیان شده در این گزارش بر عهده پژوهشگر است.

فهرست مطالب

دیباچه ..... ج

چکیده ۱

مقدمه ۳

تعریف و شناسایی دانشجوی استعداد برتر ۵

حمایت از دانشجویان استعداد برتر ۱۲

نگاهی بر آییننامه‌های استعداد درخشان ۱۸

جمع‌بندی ۲۴

منابع ۳۰

دیباچه

موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی به مثابه نهادی علمی و تخصصی با رسالت دانش‌پژوهی در قلمرو آموزش عالی و رویکردی میان‌رشته‌ای، محور اصلی فعالیت‌های خود را به کارویژه‌های: ۱- تولید و ارتقاء دانش نظری و کاربردی در حوزه آموزش عالی ۲- انتقال و اشاعه دانش آموزش عالی به ذی‌نفعان در سطح خرد و کلان ۳- سیاست‌پژوهی و تحلیل سیاست‌های آموزش عالی قرار داده است. در این راستا به منظور پاسخگویی سریع، موسسه تدوین گزارشهای تخصصی که رویکردی چابک و کوتاه مدت است را در کنار انجام طرحهای پژوهشی به کار گرفته است.

مجموعه حاضر شامل گزارش‌های تخصصی آموزش عالی است و از نیمه دوم سال ۱۳۹۷ برای انتشار و بهره‌برداری ذی‌نفعان آماده شده است. گستره موضوعی این گزارش‌ها طیف وسیعی از چالشها و دغدغه‌های کنونی در حوزه آموزش عالی نظیر: مدیریت و حکمرانی، توسعه کمی و کیفی، برنامه‌ریزی آموزشی و درسی، منابع مالی و انسانی، بین‌المللی شدن و جذب دانشجویان خارجی، ارزیابی و تضمین کیفیت، مطالعات تطبیقی، تحلیل سیاست‌های آموزش عالی و ... می‌باشد. این گزارش‌ها سعی دارند ضمن تحلیل وضعیت موجود، راهکارهایی مفید و موثر در جهت بهبود نظام سیاستگذاری و برنامه‌ریزی آموزش عالی کشورمان در سطح خرد و کلان ارائه نمایند.

در پایان ضمن دعوت از همه متخصصان و صاحب‌نظران آموزش عالی به مشارکت در این برنامه پژوهشی، خواهشمند است نظرات و نقدهای ارزشمندتان را در خصوص هر یک از گزارشها به این موسسه ارسال نمایند.

رضا منیعی

معاون پژوهشی موسسه

چکیده

تربیت سرمایه‌های انسانی متعهد و متخصص و فراهم نمودن زمینه جذب، هدایت و شکوفایی نخبگان و استعداد‌های برتر یکی از مهم‌ترین راهبردهای ترسیم شده در اسناد بالادستی کشور است. نوشتار حاضر تلاش دارد تا نگاهی بر تعاریف و شیوه‌های شناسایی و حمایت از استعداد‌های برتر در ایران و برخی دیگر کشورها و دانشگاه‌های جهان بیندازد.

کشورهای مختلف حمایت‌های گوناگونی از دانشجویان استعداد برتر به عمل می‌آورند. برخی از فرصت‌ها شامل برنامه مسیر تسریع، ثبت نام دوگانه، گزینت استعداد، و برنامه بورس تحصیلی تابستانی است. علاوه بر این برنامه‌ها، دانشجویان استعداد برتر می‌توانند به‌عنوان دستیاران آموزشی و معلمان خصوصی برای دیگر دانشجویان در سال‌های اول تحصیلات دانشگاهی بکار گرفته شوند. در ایران، یکی از مشخص‌ترین حمایت‌هایی که از استعداد‌های برتر صورت می‌گیرد، تسهیل ادامه تحصیل این افراد است. لیکن، در آیین‌نامه‌های مرتبط با استعداد‌های برتر مشاهده می‌شود ظرفیت پذیرش بدون آزمون استعداد‌های درخشان نسبت به سال‌های گذشته افزایش داشته است. این در حالی است که تعداد متقاضیان آموزش عالی نسبت به سال‌های گذشته روند کاهشی دارد. در نظر گرفتن تعداد دانشگاه‌ها در ایران در کنار افزایش ظرفیت پذیرش تحت عنوان استعداد‌های برتر عملاً به معنی این است که دانشجویان بیشتری تحت عنوان استعداد‌های برتر شناخته می‌شوند و این امر، خطر کم کردن بار ارزشی استعداد‌های برتر و نخبگان را در پی خواهد داشت.

سوال دیگری که مطرح می‌شود اینست که معیارهای شناسایی دانشجویان استعداد برتر و نخبه تا چه میزان دارای کفایت لازم هستند؟ با بررسی معیارهای شناسایی دانشجویان استعداد برتر در کشورهای مورد مطالعه و ایران، پیشنهاد می‌شود که معیارهای چندگانه و سخت‌گیرانه‌تری برای شناسایی دانشجویان استعداد برتر و نخبه در نظر گرفته شود و به همان میزان نیز، حمایت‌های جدی‌تر و هدفمندتری از این سرمایه‌های ارزشمند صورت گیرد تا مهاجرت نخبگان کاهش یابد و شاهد توسعه روزافزون جامعه باشیم. لازم به ذکر است که بازبینی و تصمیم‌گیری در مورد

معیارهای شناسایی دانشجویان استعداد برتر و شیوه‌های حمایت از آنان نیازمند انجام مطالعات میدانی گسترده و پشتیبان است تا بهترین تصمیم اتخاذ شود و اکتفا کردن به تجارب سایر کشورها در این زمینه بسنده نیست. البته ذکر این نکته شایان اهمیت است که هم اکنون بنیاد ملی نخبگان حمایت‌ها و پشتیبانی‌های مادی و معنوی ارزشمندی از نخبگان و استعداد‌های برتر به عمل می‌آورد. لذا، پیشنهاد می‌شود تا به‌عنوان بخشی از اسناد پشتیبان، با انجام مطالعات عمیق و گسترده، میزان رضایت دانشجویان در خصوص شیوه‌های حمایت از استعداد‌های برتر و انتظارات ایشان نیز مورد بررسی قرار گیرد.

مقدمه

دستیابی به آرمان‌های نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران مستلزم تلاش همه جانبه در تمام ابعاد فرهنگی، علمی، اجتماعی و اقتصادی است. و لذا، تربیت سرمایه‌های انسانی متعهد و متخصص و فراهم نمودن زمینه جذب، هدایت و شکوفایی نخبگان و استعداد‌های برتر، یکی از مهم‌ترین راهبردهای ترسیم شده در اسناد بالادستی کشور مانند سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ و نقشه جامع علمی کشور است. در سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴، ایران کشوری است توسعه یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه، با هویت اسلامی و انقلابی، الهام بخش در جهان اسلام و با تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل. جامعه ایرانی در افق این چشم‌انداز ویژگی‌هایی خواهد داشت که از جمله: برخوردار از دانش پیشرفته، توانا در تولید علم و فناوری، متکی بر سهم برتر منابع انسانی و سرمایه اجتماعی در تولید ملی است. در نقشه جامع علمی کشور نیز به این مهم پرداخته شده است. در بخش مبانی و ارزش‌های بنیادین نقشه جامع علمی کشور (فصل اول)، از جمله مهم‌ترین ارزش‌ها چنین بیان شده است: «عدالت محوری، پرورش استعدادها و دستیابی همگان به‌خصوص مستضعفان در حوزه علم و فناوری، و تقویت خلاقیت، نوآوری و خطرپذیری در علم». در بخش وضع مطلوب علم و فناوری (فصل دوم)، یکی از مواردی که در اهداف کلان نظام علم و فناوری کشور بیان شده، چنین است: «استقرار جامعه دانش بنیان، عدالت محور و برخوردار از انسان‌های شایسته و فرهیخته و نخبه برای احراز مرجعیت علمی در جهان». در بخش مربوط به اولویت‌های علم و فناوری کشور (فصل سوم)، در اهداف اولویت‌بندی و رویکرد پشتیبانی از اولویت‌ها، یکی از رویکردهای پشتیبانی از اولویت‌های علم و فناوری چنین بیان شده است: «هدایت نظام آموزش برای تامین و جذب نیروهای نخبه و متخصص مورد نیاز در حوزه‌های اولویت دار». در فصل راهبردها و اقدامات ملی برای توسعه علم و فناوری در کشور (فصل چهارم)، در اقدامات ملی راهبرد کلان ۲ چنین آمده است: «تقویت انگیزه‌های معنوی و تشویق اعتباری و مادی برای جلب نخبگان جامعه به سمت حرفه‌های معلمی، استادی، پژوهشی و

فناوری». در همین فصل، در اقدامات ملی راهبرد کلان ۶ چنین آمده است: «تقویت جایگاه رشته‌های علوم انسانی و معارف اسلامی در نظام آموزش و پرورش و جهت‌دهی نخبگان به سمت تحصیل در این حوزه‌ها از طریق ارتقای کیفی محتوا و شیوه‌های آموزشی». همچنین، در اقدامات ملی همین راهبرد آمده است: «تقویت نظام راتبه (بورس) تحصیلی دانشجویان مستعد به منظور ارتقای نظام آموزش عالی کشور». در همین فصل، در راهبردهای ملی راهبرد کلان ۸ چنین آمده است: «استفاده از حداکثر ظرفیت و تجارب نخبگان، دانشمندان، اعضای هیئت علمی، مدیران و متخصصان شاغل و بازنشسته دولتی و غیردولتی و خصوصی در آموزش و پژوهش» و در اقدامات ملی این راهبرد آمده است: «طراحی سازوکار همکاری پاره وقت نخبگان، دانشمندان، اعضای هیئت علمی، مدیران و متخصصان شاغل و بازنشسته دولتی و غیردولتی در مؤسسات آموزشی و پژوهشی».

نخبگان و استعداد‌های درخشان سرمایه‌های یک جامعه‌اند که در پیشرفت جامعه تاثیر بسیار دارند و لذا، توجه به حفظ و نگهداشت آنان اهمیت بسیار دارد و لازم است تا برای حفظ و پرورش آنان برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری صورت گیرد. در سند راهبردی کشور در امور نخبگان (۱۳۹۱)، در فصل راهبردهای کلان و اقدام‌های ملی، به پنج راهبرد کلان که خود متشکل از راهبردهای ملی و اقدام‌های ملی است، اشاره شده است. راهبردهای کلان این سند عبارتند از: (۱) استقرار نظام شناسایی و هدایت اجتماعات نخبگانی، (۲) توانمندسازی اجتماعات نخبگانی در چارچوب گفتمان اسلامی- ایرانی، (۳) زمینه سازی برای اثرگذاری افراد و گروه های نخبه در جامعه، (۴) ارتقای نظام سیاستگذاری و مدیریت امور نخبگان، (۵) توسعه زیرساخت‌های فرهنگی، پژوهشی و اطلاع‌رسانی مرتبط با نظام نخبگانی. برخی از موارد مهم که در این سند مشاهده می‌شود، به صورت زیر است: راهبرد کلان ۱ به استقرار نظام شناسایی و هدایت اجتماعات نخبگانی اشاره کرده است و در اولین اقدام ملی راهبرد ملی ۱ چنین بیان شده است: «بازنگری و بازتعریف ضوابط و مقررات مربوط به فرایندهای شناسایی، جذب و پشتیبانی از اجتماع نخبگانی در دستگاه‌های مسئول با تاکید بر رصد فعالیت نخبگانی». راهبرد ملی همین راهبرد کلان، به هدایت صاحبان استعداد‌های برتر با استفاده از توانمندی-

های بخش دولتی و غیر دولتی اشاره کرده و در اقدام‌های ملی این راهبرد آمده است «استقرار نظام شناسایی و هدایت استعداد‌های برتر با روش مریبی محور، مرحله‌ای و نامحسوس، با تاکید همزمان بر سه وجه آموزشی، تربیتی و پژوهشی. در اقدام‌های ملی راهبرد ملی ۱ (راهبرد کلان ۲) چنین بیان شده است: «حمایت از دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها و مراکز علمی حوزوی برای افزایش پذیرش استعداد‌های برتر با رعایت استانداردهای آموزشی، پژوهشی و رفاهی؛ و نظارت مستمر به منظور حفظ و ارتقای کیفیت تحصیلات تکمیلی در کشور» و نیز، «ساماندهی و گسترش پشتیبانی‌های مستقیم و غیر مستقیم مادی به اجتماع نخبگانی در قالب بورس، جایزه‌های مقطعی و پژوهانه از سوی سازمان‌های دولتی، بخش خصوصی و نهادهای عمومی) وقف و خیریه (منطبق با پایش پیشرفت مرحله‌ای و اثرگذاری آنان».

امروزه، مساله شناسایی و پرورش دانش‌آموزان و دانشجویان استعداد برتر و نخبه در بسیاری از کشورها مطرح است و برنامه‌ریزی برای شناسایی و رشد استعداد‌های برتر مورد توجه است. در کشور ما نیز دانشگاه‌ها با معرفی دانشجویان دارای معیارهایی مانند برگزیده شدن در جشنواره‌هایی مانند خوارزمی، شرط معدل، رتبه برتر و المپیاد، به عنوان استعداد درخشان درصدد تشویق و نگهداری این افراد به شکل پویا و فعال هستند. با توجه به رسالت دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی و با عنایت به محوریت دانشجو به‌عنوان یکی از ارکان نظام آموزش عالی، لازم است تا شناسایی دانشجویان استعداد برتر و نخبه و حمایت از این سرمایه‌های ارزشمند مورد توجه ویژه قرار گیرد. براین اساس، نوشتار حاضر با بررسی تعاریف و شیوه‌های شناسایی و حمایت از استعداد‌های برتر در برخی کشورها و دانشگاه‌های جهان و با نگاهی بر برخی آیین‌نامه‌های داخلی مرتبط، تلاش می‌نماید تا دریچه‌ای را در راستای بهبود حمایت از دانشجویان استعداد برتر و نخبه بگشاید.

تعریف و شناسایی دانشجوی استعداد برتر

شناخت استعداد‌های برتر و ارایه راهکارهای کارآمد و اثربخش برای پرورش توانایی‌های آنان از گام‌های مهم در راستای استقلال علمی هر کشوری است.

آموزش دانشگاهی دروازه اشتغال و مشارکت برای رشد مولد جامعه است و بنابراین، شناسایی و پرورش دانشجویان استعداد برتر برای ایجاد یک جامعه مولد نه تنها اهمیت بسیار دارد، بلکه ضروری است. دانشجوی استعداد برتر توانایی بالایی برای پردازش اطلاعات، شناسایی مساله و حل مساله دارند. آنها متوجه شکاف می‌شوند و به سرعت و به‌طور خلاقانه ایده‌هایی را از طریق پرسش، برای رسیدن به راه‌حل نوآورانه ارائه می‌دهند (استرنبرگ، ۱۹۸۵). شناسایی افراد دارای استعداد برتر همیشه از جمله مسایل مورد اختلاف بوده است. دلایل زیادی در مورد این مساله وجود دارد که ناشی از عقیده مطلق یا نسبی بودن استعداد است. مدل‌های جدید بر نسبی بودن استعداد تأکید دارند و آن را با مسایلی مانند زمینه قبلی فرد و وضعیت دوران تحصیل مرتبط می‌دانند (وان تاسل-باسکا، ۲۰۰۷).

مصوبه کنگره ایالت متحده در سال ۱۹۸۸ م، استعداد کودکان و جوانان استعداد برتر را چنین تعریف کرده است: "کودکان و جوانانی که شواهدی از توانایی بالا در زمینه‌هایی مانند مهارت‌های فکری، خلاقیت، هنری، یا رهبری و یا در زمینه‌های علمی خاص دارند و نیازمند خدمات و فعالیت‌هایی که به‌طور معمول توسط مدرسه ارائه نمی‌شود، هستند تا چنین توانایی‌هایی را پرورش دهند". در سال ۱۹۹۱ م، این تعریف بازبینی شد تا بیانگر این باشد که استعداد برتر بودن می‌تواند در همه گروه‌ها و فرهنگ‌ها اتفاق بیفتد و لزوماً در نمرات آزمون دیده نمی‌شود (پیرتو، ۱۹۹۹). رنزولی بیان کرده که افراد سرآمد حداقل دارای چهار مجموعه ویژگی اساسی هستند که با یکدیگر ارتباط متقابل دارند. این ویژگی‌ها عبارتند از: استعداد‌های عمومی، التزام جدی به انجام کار، سطح عالی خلاقیت و سازمان مستحکم شخصیت (ممیزی و همکاران، ۱۳۹۱). مارلند، رئیس کمیسیون آموزش استعداد برتر آمریکا، در گزارشی چنین بیان کرده است: "افراد استعداد برتر، کسانی هستند که به علت توانایی‌های برجسته‌شان دارای قابلیت عملکرد بالا می‌باشند. لذا، این افراد نیاز به برنامه‌های آموزشی و خدمات متمایز دارند تا بتوانند دینشان را به خود و جامعه ادا کنند." (مارلند، ۱۹۷۲؛ به نقل از محمدی و همکاران، ۱۳۹۲).

برای شناسایی و احراز استعداد برتر بودن، معیارهای مختلفی در نظر گرفته می‌شود. به‌عنوان مثال، در انگلستان، معیارهایی مانند وضعیت تحصیلی، نگرش نسبت

به رشته تحصیلی، فعالیت‌های غیر درسی، علائق، شخصیت، انگیزش و توانایی‌های کلامی و ارتباطی برای ورود به دانشکده پزشکی در نظر گرفته می‌شود (مک‌مانوس، ۱۹۹۸). در مطالعه‌ای که توسط براون و همکاران (۲۰۰۵) صورت گرفت، معیارهای شناسایی استعداد برتر عبارت بودند از: اظهارات فردی، ارزیابی‌های مداوم، معیارهای چندگانه شناسایی، و عوامل زمینه‌ای. مطالعه‌ای در دانشگاهی در نیوزلند صورت گرفت و از دید اعضای هیات علمی و دانشجویان به موضوع دانشجویی استعداد برتر بودن پرداخته شد (گارت و روبی-دیویس، ۲۰۱۴). از دید اعضای هیات علمی و دانشجویان، دانشجویی استعداد برتر دانشجویی است که "در دوره آموزشی نمره As و A+s کسب می‌کند و با جدیت در فعالیت‌های آموزش و یادگیری درگیر می‌شود". مفهوم دیگر این بود که استعداد ذاتی است. هرچند که هم دانشجویان و هم استادان به این موضوع اشاره کردند که کسب نمرات خوب نشان دهنده استعداد فرد است. برخی دانشجویان معتقد بودند که به دلیل نمره-هایی که در امتحانات و از تکالیف محوله کسب می‌کنند، به عنوان دانشجویان استعداد برتر شناخته می‌شوند. هر چند، دانشجویان بیان کردند که عوامل دیگری نیز بطور بالقوه می‌تواند مهم باشد. برخی استادان بیان نمودند که دانشجویان استعداد برتر را از طریق مشاهده و توجه به تعاملات دانشجویی، پرسش‌هایی که مطرح می‌کنند، و مهارت تفکر سطح بالا شناسایی می‌کنند. دانشجویانی که در این مطالعه شرکت کرده بودند نیز آگاه بودند که می‌توانند از طریق مشارکت در کلاس درس، بویژه از طریق تمایل به پرسش و پاسخ، از دیگر دانشجویان بیشتر مورد توجه واقع شوند. بطور کلی، دانشجویی استعداد برتر به‌عنوان فردی که استراتژی-های یادگیری و مطالعه موثر دارد و مفاهیم را به سرعت و آسانی درک می‌کند، تعریف شده است. پاسخگوین بیان نمودند که دانشجویان استعداد برتر توانایی‌های متعددی دارند. دانشجویان استعداد برتر قادرند تا در دو رشته تحصیلی متفاوت تحصیل کنند و در زمینه‌های مختلف مانند موسیقی، ورزش، و موضوعات فرهنگی استعداد دارند. ویژگی‌های دانشجویان استعداد برتر که در این مطالعه بدست آمد، عبارتند از: سماجت و پافشاری برای یادگیری، کنجکاوی، لذت بردن از چالش،

عشق به یادگیری، رضایت از کار سخت، یادگیری خودتنظیمی، و اشتیاق برای یادگیری. ویژگی‌هایی که توسط افراد بسیار بیان شده این است که دانشجویان استعداد برتر متفکران خلاق هستند، می‌توانند به حل مساله بپردازند، و نوآور باشند. بسیاری از استادان بیان نمودند که دانشجویان استعداد برتر تمایل دارند تا برای استادان شناخته شوند و مورد توجه قرار گیرند و لذا، از فرصت‌ها و مزایایی مانند بورس تحصیلی تابستانی و شغل تابستانی استفاده کنند و یا در طرح‌های پژوهشی استادان همکاری کنند. برخی استادان و دانشجویان شرکت کننده در پژوهش، دانشجوی استعداد برتر را به‌عنوان دانشجوی چنداستعداد^۱ معرفی کردند. دانشجوی چنداستعداد به‌عنوان دانشجویی تعریف می‌شود که توانایی‌های برتر و ویژگی‌های شخصی در زمینه‌های مختلف درون و بیرون از حوزه‌های علمی دارند. پاسخگویان همچنین، مهارت‌های برجسته افراد، ابتکارات شخصی، و توانایی‌های رهبری را به‌عنوان شاخص‌های استعداد در دانشجویان مقطع کارشناسی بیان کردند.

به‌زعم دیویس و همکاران (۲۰۱۱)، رویه‌های موثر برای شناسایی استعداد‌های برتر، شامل استفاده از آزمون‌های استاندارد می‌باشد که بطور گسترده مورد استفاده قرار گرفته‌اند، از نظر هان و ماروین (۲۰۰۰)، برای شناسایی بهتر و موفقیت آمیز استعداد‌های برتر باید موارد زیر را مورد توجه قرار داد: (الف) تعریف واضح و شفاف از استعداد برتر، (ب) اجتناب از استفاده صرف از نمره، (پ) استفاده از معیارهای چندگانه، (ج) استفاده از ابزارهای مختلف برای ارزیابی حیطه‌های مختلف هوش، (د) توجه به این موضوع که استعداد می‌تواند به اشکال مختلف بروز کند، (ه) تکرار ارزیابی‌ها جهت شناسایی دیگر فراگیران با استعداد برتر.

در سند راهبردی کشور در امور نخبگان (۱۳۹۱)، نخبه و صاحب استعداد برتر به صورت زیر تعریف شده است: **نخبه**: به فردی برجسته و کارآمد اطلاق می‌شود که در خلق و گسترش علم، فناوری، هنر، ادب، فرهنگ و مدیریت کشور در چارچوب ارزش‌های اسامی اثرگذاری بارز داشته باشد و همچنین، فعالیت‌های وی بر پایه

هوش، خلاقیت، انگیزه و توانمندی‌های ذاتی از یک سو؛ و خبرگی، تخصص و توانمندی‌های اکتسابی از سوی دیگر، موجب سرعت بخشیدن به پیشرفت و اعتای کشور شود. **صاحب استعداد برتر**: به فردی اطلاق می‌شود که با توجه به ویژگی‌های ذاتی خود امکان رسیدن به مرحله نخبگی را داراست ولی هنوز زمینه‌های لازم برای شناسایی کامل و بروز استعداد‌های ویژه او فراهم نشده است.

مطابق با ماده ۴ آیین‌نامه احراز استعداد‌های برتر و نخبگی مصوب جلسه ۵۸۹ مورخ ۱۳۸۵/۶/۱۴ شورای عالی انقلاب فرهنگی، شرایط احراز استعداد‌های برتر و نخبگی به صورت زیر است.

۴-۱- برگزیدگان المپیادهای علمی معتبر داخلی و جهانی

الف) نفرات اول تا سوم المپیادهای معتبر جهانی و بین‌المللی دانش‌آموزی با تایید وزارت آموزش و پرورش به عنوان نخبه؛

ب) راه یافتگان مرحله نهایی المپیادهای معتبر جهانی بین‌المللی دانش‌آموزی با تایید وزارت آموزش و پرورش به عنوان استعداد برتر؛

ج) نفرات اول تا سوم المپیادهای معتبر بین‌المللی دانشجویی با تایید وزارتین علوم و بهداشت به عنوان نخبه؛

د) نفرات اول تا سوم المپیادهای معتبر علمی دانشجویی کشور با معرفی وزارتین علوم و بهداشت به عنوان استعداد برتر؛

ه) نفرات اول تا سوم المپیادهای معتبر علمی دانش‌آموزی کشور با معرفی وزارت آموزش و پرورش به عنوان استعداد برتر.

۴-۲- برگزیدگان از میان آزمون‌های سراسری

الف) برگزیدگان از میان رتبه‌های برتر آزمون‌های سراسری مقطع کارشناسی از میان ۱۰۰ نفر اول برای رشته‌های ریاضی و فیزیک، ۵۰ نفر اول برای رشته‌های علوم تجربی، ۵۰ نفر اول برای رشته‌های علوم انسانی و ۲۰ نفر اول برای رشته‌های هنر به‌عنوان استعداد برتر.

۳-۴- مخترعان و مکتشفان

الف) برگزیدگان مسابقات و جشنواره‌های علمی معتبر داخلی و خارجی از قبیل جشنواره بین‌المللی خوارزمی، جشنواره جوان خوارزمی و جشنواره علوم پزشکی رازی با معرفی وزارتین علوم و بهداشت و تایید بنیاد به‌عنوان استعداد برتر؛
 ب) برگزیدگان از میان مخترعان و مکتشفان ایرانی که اختراع و اکتشاف آنان در مراجع ذی صلاح داخلی و یا خارجی به ثبت رسیده باشد به‌عنوان استعداد برتر (بنیاد تعیین کننده مراجع ذی صلاح است).

تبصره- جشنواره‌ها و مسابقات علمی با تایید وزارتین علوم و بهداشت و در موارد خاص با تایید بنیاد معتبر شناخته می‌شود.

۴-۴- دانش‌آموختگان

برگزیدگان از میان نفرات اول دانش‌آموخته رشته‌های دانشگاهی (کارشناسی و بالاتر) داخل کشور و حوزه‌های علمیه (سطح یک و بالاتر) با معرفی «وزارتین علوم و بهداشت» و «مدیریت حوزه علمیه قم و خراسان» به عنوان استعداد برتر.

۴-۵- برترین‌های مسابقات علوم قرآنی

برگزیدگان نفرات اول تا سوم مسابقات معتبر قرآنی داخلی و بین‌المللی با تایید وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به عنوان استعداد برتر.
تبصره- تشخیص اعتبار مسابقه با بنیاد است.

۴-۶- شخصیت‌های برجسته علمی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور

الف) برگزیدگان از میان محققان ایرانی که براساس معیارهای مؤسسات معتبر اطلاعات علمی بین‌المللی و داخلی به لحاظ تعداد ارجاعات به مقالات آنها و یا سایر شاخص‌های مرتبط به‌عنوان پژوهشگران و دانشمندان ملی و بین‌المللی قرار گرفته‌اند، با معرفی وزارتین علوم و بهداشت به‌عنوان نخبه؛

ب) برگزیدگان از میان افرادی که برای حل مشکلات ملی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور راهکارهای مناسبی ارائه کرده‌اند و این راهکارها تجربه شده و نتایج حاصل از آن به تایید مراجع ذی‌ربط رسیده باشد، با انتخاب بنیاد به‌عنوان استعداد برتر؛

ج) برگزیدگان از میان افرادی که در هر یک از رشته‌ها و گروه‌های علمی اعم از علوم انسانی و معارف اسلامی، علوم پایه، فنی مهندسی، پزشکی، کشاورزی و هنر، نظریه یا تئوری جدید ارائه کرده و از سوی مراجع معتبر ملی و بین‌المللی مربوطه، تاثیرگذار شناخته شده باشد به‌عنوان استعداد برتر (تشخیص مراجع معتبر با بنیاد است)؛

د) برگزیدگان از میان مؤلفان و مترجمان کتب، نویسندگان مقالات، واعظان و شاعران که آثار فاخر ایشان دارای نقش مهم و تاثیر ویژه در توسعه مرزهای دانش و فناوری یا تربیتی و اخلاقی در حوزه مربوط بوده است، به‌عنوان استعداد برتر (تشخیص مراجع معتبر با بنیاد است).

۴-۷- آفرینندگان آثار بدیع و ارزنده ادبی و هنری

برگزیدگان از میان آفرینندگان آثار بدیع و ارزنده هنری در حوزه‌های موسیقی، نقاشی، هنرهای تجسمی، هنرهای نمایشی، معماری و غیره با معرفی مراجع معتبر و انتخاب بنیاد به‌عنوان استعداد برتر (تشخیص مراجع معتبر با بنیاد است).

۴-۸- اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی و فناوری

الف) برگزیدگان از میان اعضای هیات علمی که در مراتب دانشگاهی کار ممتاز و شاخصی را انجام داده‌اند به‌عنوان استعداد برتر؛

ب) برگزیدگان از میان اساتید نمونه و ممتاز در سطح کشور براساس ضوابط وزارتین علوم و بهداشت به‌عنوان استعداد برتر؛

ج) برگزیدگان از میان پژوهشگران نمونه کشوری براساس ضوابط وزارتین علوم و بهداشت به‌عنوان استعداد برتر.

۴-۹- مدرسین و محققین علوم حوزوی

الف) برگزیدگان از میان مدرسین حوزه‌های علمیه کشور که تدریس می‌نمایند، براساس ضوابط شورای عالی حوزه علمیه قم به‌عنوان استعداد برتر؛

ب) برگزیدگان از میان محققین برتر حوزوی با معرفی شورای عالی حوزه علمیه قم به‌عنوان استعداد برتر.

تبصره ۱- در مواردی که برای «برگزیدگان» مرجع ذکر نشده است، مرجع گزینش بنیاد است.

تبصره ۲- بنیاد می‌تواند از میان برگزیدگان به‌عنوان «استعدادهای برتر» افرادی را به‌عنوان «نخبه» معرفی نماید.

بطور کلی و در جمع‌بندی از آنچه بیان گردید، هر نظام شناسایی استعداد درخشان بر مبنای یک مدل مفهومی که استعداد درخشان را تعریف می‌کند، استوار است. استعداد‌های برتر را نمی‌توان از طریق یک معیار مورد شناسایی و انتخاب قرار داد (گودهو، ۲۰۰۹) و لذا، شایسته و بایسته است که مناسب‌ترین معیارها جهت شناسایی دانشجویان استعداد برتر بکار گرفته شود.

حمایت از دانشجویان استعداد برتر

حمایت‌های گوناگونی از دانشجویان استعداد برتر صورت می‌گیرد. در دانشگاهی در نیوزلند، یکی از روش‌های آشکار شناسایی دانشجویان استعداد برتر از طریق نمرات کسب شده است. در یکی از دانشکده‌ها بطور خاص، شناسایی دانشجویان استعداد برتر قبل از ورود به دانشگاه صورت می‌گیرد. دانش‌آموزان سال آخر دوره متوسطه می‌توانند برای برنامه مسیر تسریع^۲، براساس نمرات دبیرستان درخواست کنند. این برنامه، دانش‌آموزان استعداد برتر را قادر می‌سازد تا در سال دوم تحصیلات دانشگاهی به تحصیل بپردازند و در نتیجه، دوره چهارساله کارشناسی را طی سه سال تحصیلی به اتمام برسانند. انتظار می‌رود که دانشجویان در طول سه سال تحصیلی خود "استانداردهای درجه یک"^۳ را حفظ کنند و بسیاری از دانشجویان دوره ارشد را در چهارمین سال تحصیلی خود به اتمام می‌رسانند. وزارت آموزش نیوزلند (۲۰۱۲)، ثبت نام دوگانه را به‌عنوان بخشی از مجموعه گزینه‌های برنامه-ریزی آموزشی ارتقا داده است، اما هنوز قانونی که این امر را رسمی کند، وجود ندارد. ثبت نام دوگانه شکلی از حمایت از دانشجویان استعداد برتر است که این فرصت را در اختیار دانشجویان استعداد برتر قرار می‌دهد که فراتر از برنامه درسی

2 accelerated pathway

3 first class honors

حد انتظار سن خود در یک یا چند حوزه به تحصیل بپردازند. در دانشگاه مورد مطالعه، دانش‌آموزن برتر در سال آخر دوره متوسطه می‌توانند هر نیمسال تحصیلی در یک دوره دانشگاهی ثبت نام کنند. دانش‌آموزانی که دوره‌ها را بگذرانند قادر خواهند بود تا مستقیماً در سال دوم تحصیلی ثبت کنند. از دیگر حمایت‌هایی که از استعداد‌های برتر به عمل می‌آید، برنامه ماکس^۴ است (مخفف ریاضیات، تسریع، و گسترش). فرصت یادگیری ریاضیات تسریع شده برای دانشجویان استعداد برتر، در سال آخر دوره متوسطه، آنها را قادر می‌سازد تا اولین سال تحصیلی دانشگاهی را در یکی از گزینه‌های ثبت نامی دوگانه یا همزمان بگذرانند. در این دانشگاه، دانشجویان برجسته از میان دانشجویان استعداد برتر در سال دوم تحصیلات دانشگاهی برای برنامه افتخاری^۵ شناسایی می‌شوند. این برنامه، یک ابتکار دانشگاهی است که برای جذب دانشجویان مقطع کارشناسی به دوره تحصیلات تکمیلی طراحی شده است. این برنامه، شامل دوره آموزشی ارشد و انجام پایان نامه در یک سال بصورت تمام وقت و یا دو سال بصورت پاره وقت می‌باشد. دانشجویان استعداد برتر در بدنه دانشجویی مشخص و شاخص هستند و نتیجه این است که نرخ ادامه تحصیل آنان در برنامه‌های تحصیلات تکمیلی تقریباً صد در صد است. بطورکلی، برخی از فرصت‌هایی که برای دانشجویان استعداد برتر فراهم می‌شود شامل برنامه مسیر تسریع، برنامه افتخاری، و برنامه ماکس است. علاوه بر این برنامه‌ها، دانشجویان استعداد برتر می‌توانند به‌عنوان دستیاران آموزشی و معلمان خصوصی برای دیگر دانشجویان در سال‌های اول تحصیلات دانشگاهی بکار گرفته شوند. از دیگر حمایت‌هایی که از دانشجویان استعداد برتر صورت می‌گیرد ارایه دوره کارآموزی تابستانی و نیز، برنامه بورس تحصیلی تابستانی است. برنامه بورس تحصیلی تابستانی، دانشجویان استعداد برتر را قادر می‌سازد تا با یک استاد در یک پروژه پژوهشی طی فصل تابستان همکاری کند و به آنها کمک مالی داده می‌شود.

این برنامه بطور خاص برای تشویق دانشجویان به ادامه تحصیل در دوره تحصیلات تکمیلی طراحی شده است.

فرصت ثبت نام دوگانه در ایالات متحده نیز ارایه می‌شود. در ایالات متحده، قوانین دولتی این موضوع را تضمین می‌کرد که دانش‌آموزان متوسطه و استعداد برتر دسترسی سریع‌تری به دوره‌های تحصیلات دانشگاهی داشته باشند که این امر موجب افزایش فرصت‌های ثبت نام دوگانه شده است (مک‌کارتی، ۱۹۹۹). ثبت نام دوگانه به صورت غیرمتمرکز در دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ روی داد تا دانشجویان استعداد برتر را به چالش بکشاند و به گذر راحت‌تر بین مقطع متوسطه و دانشگاه کمک کند و آمادگی حرفه‌ای افراد را ارتقا دهد (کلوفشتاین و لیولی، ۲۰۱۲). به-عنوان نمونه‌ای از ثبت نام دوگانه، می‌توان کالج ایالتی پولک را مثال زد. این کالج، در سال ۱۹۶۴ تاسیس شده است. در این کالج، برنامه ثبت نام دوگانه فرصت تسریع‌بخشی برای دانش‌آموزان استعداد برتر فراهم می‌کند. این برنامه به دانش-آموزان دبیرستانی این امکان را می‌دهد که دروس دانشگاهی را، در زمانی که در مدرسه هستند، بگذرانند و برای دروسی که گذرانده‌اند، کردیت دریافت کنند که هم برای دیپلم متوسطه و نیز، الزامات مدرک دانشگاهی حساب می‌شود.

یکی دیگر از حمایت‌هایی که از دانشجویان استعداد برتر صورت می‌گیرد، حمایت‌های مالی است. نمونه این‌گونه حمایت‌ها را در دانشگاه هنر آمستردام می‌توان مشاهده کرد. این دانشگاه، گرنتی تحت عنوان "گرنت استعداد" برای دانشجویان استعداد برتر خارج از منطقه اقتصادی اروپا طراحی کرده است. دانشجویان با شایستگی‌های استثنایی می‌توانند برای گرنت تحصیلی در راستای پوشش بخشی از هزینه‌های تحصیلی خود درخواست نمایند. با توجه به سیاست‌های اخیر دولت، دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی هلند هزینه‌های تحصیلی دانشجویان با ملیت‌های غیر اروپایی را پوشش نمی‌دهند. در نتیجه، موسسه‌های آموزش عالی، از جمله دانشگاه هنر آمستردام برای دانشجویان استعداد برتر و دارای شایستگی‌های ویژه با ملیت غیراروپایی چنین گرنت‌هایی را در نظر گرفته است. علاوه بر این، در دانشکده

هنر دانشگاه گرونینگن، نیز گرت استعداد به دانشجویان برتر غیراروپایی از مکزیک، روسیه، چین، برزیل، کره یا اندونزی که برای دوره کارشناسی ارشد در دانشکده هنر درخواست داده باشند، تخصیص داده است. این گرت، یک بورس تحصیلی است که بخشی از هزینه ثبت نام سالیانه دانشجویان را پوشش می‌دهد. برخی از سیاست‌های حمایتی از استعداد‌های برتر و نخبه در کشورهای جهان را می‌توان در جدول زیر مشاهده کرد:

کشور	تعریف	مکانیسم شناسایی	تسریع مجاز است؟	منبع
استرالیا	مفهوم چند بعدی و پویا از استعداد: عملکرد بالا در زمینه-های فکری، عاطفی، اجتماعی و هنری و ورزش؛ استعداد برتر پردازشهایی است که حاصل تعامل میان استعداد افراد، توانایی آنها در شکل دادن به توسعه خود و تأثیر پرورش است.	از طریق عملکرد فردی و نمرات و یا کسب نمره بالا در آزمون‌های روان‌سنجی.	بله دانش‌آموزان دبیرستان مجاز به گذراندن دوره‌های دانشگاه می‌باشند.	کمیسیون اروپا (۲۰۰۶)، ریش (۲۰۱۴)، ویرینگر (۲۰۱۳)
انگلستان	منظور از استعداد برتر، فراگیری هستند که توانایی تحصیل در یک یا چند موضوع، مانند زبان انگلیسی، هنرهای نمایشی و یا تکنولوژی دارند. منظور از استعداد برتر، فراگیری هستند که توانایی موفقیت و برتری در مهارت‌های عملی مانند ورزش، رهبری،	الزام دولت به استفاده از استراتژی شناسایی مبتنی بر درصد برای تشویق استفاده از سنجش‌های کمی مبتنی بر آزمون برای ایجاد گروه-های استعداد برتر		کوشی و پینتر-تورس (۲۰۱۳)

کشور	تعریف	مکانیسم شناسایی	تسریع مجاز است؟	منبع
	عملکرد هنری یا مهارت‌های کاربردی دارند.			
آلمان	پتانسیل فرد برای موفقیت‌های برجسته و ویژه. خصوصیات شخصیتی غیر شناختی (مثل انگیزه، نگرش به کار) و عوامل محیطی هر دو برای دستیابی به موفقیت مهم هستند.		بله ثبت نام در دوره‌های دانشگاه؛ پذیرش زودتر؛ گذراندن دوره-های دانشگاه حین تحصیل در دبیرستان	فیشر و مولر (۲۰۱۴)
کره	استعداد شناختی و همچنین استعداد در موسیقی، ورزش، هنر، زبان، شعر و غیره.	توصیه نامه معلم، آزمون‌های توانایی، تست‌های توانایی حل مسئله خلاق در ریاضیات و علوم، مصاحبه‌ها و آزمایش‌های علمی.	بله پذیرش ویژه در دانشگاه‌ها برای برندگان جایزه علمی بین المللی و المپیاد ریاضی.	هان (۲۰۰۷)
هند	استعداد به‌عنوان توانایی طبیعی که باید توسعه یابد؛ توسعه این استعداد بستگی به یک محیط قوی و حمایتی دارد. هر دانش‌آموز دارای استعداد است و می‌تواند در حوزه‌های خاص، برجسته و برتر باشد.		بله	دی‌بویور و همکاران (۲۰۱۳)
سنگاپور	استعداد برتر از طریق چهار منبع اطلاعات - گزارش روانشناختی،	ده درصد برتر در امتحانات، واجد شرایط برای	بله شتاب‌دهنده موضوع: دانش-	ایپاتا-آرنس (۲۰۱۲)، نیهارت و تنو

کشور	تعریف	مکانیسم شناسایی	تسریع مجاز است؟	منبع
	نمرات آزمون پیشرفت، نمونه کار و توصیه نامه‌های معلم‌ان تشخیص داده می‌شود.	شرکت در آزمون- های تکمیلی هستند.	آموز در یک موضوع خاص، در یک سطح بالاتر نسبت به سایر دانش آموزان قرار می‌گیرد. دانش‌آموزان دبیرستان مجاز به گذراندن دوره‌های دانشگاه می- باشند.	(۲۰۱۳)
سوئیس	اکثر آموزشگران و هیئت آموزشی استعداد برتر را "هوش چندگانه" می‌دانند: توانایی‌های موسیقی، هنری، ورزشی و اجتماعی و همچنین توانایی‌های علمی ارتقا یافته.	سبک تفکر و یادگیری و نیز، انگیزه دانش‌آموزان و خودپنداره معیارهای انتخاب است. غربالگری معمولاً در کلاس سوم و توسط کارشناسان واجد شرایط انجام می‌شود.	بله دانش‌آموزان دبیرستان مجاز به گذراندن دوره‌های دانشگاه می- باشند. فشرده سازی برنامه درسی.	مولر-اوپلیگر (۲۰۱۴)

در ایران، بنیاد ملی نخبگان مرجع رسمی و قانونی جهت شناسایی، جذب و حمایت مادی و معنوی از نخبگان است که با حمایت خاص مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی تأسیس و به مرکزی تبدیل شده است که اولویت اول آن، جذب، حفظ، بکارگیری و پشتیبانی از نخبگان در راستای ارتقای تولید علم، فناوری و پیشبرد توسعه فرهنگی و علمی کشور است. حمایت و پشتیبانی از نخبگان و استعداد‌های برتر دارای جنبه‌های مادی و معنوی است.

برخی از حمایت‌های بنیاد از نخبگان شامل: اعطای جوایز تحصیلی به دانشجویان نخبه و استعداد برتر، اعطای پژوهانه، اعطای بورس داخل شهید احدی، اولویت نخبگان در بررسی صلاحیت علمی جهت جذب در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور، اعطای وام مسکن، اعطای ودیعه مسکن، و حمایت از پایان نامه‌های کارشناسی ارشد و رساله‌های دکتری در زمینه پژوهش‌های مرتبط با امور نخبگان است.

نگاهی بر آیین‌نامه‌های استعداد درخشان

در ادامه برخی از آیین‌نامه‌های مربوط به استعداد‌های درخشان به صورت اجمالی بیان می‌شود:

آیین‌نامه پذیرش بدون آزمون استعداد‌های درخشان

در اجرای سیاست‌های حمایت و هدایت استعداد‌های درخشان مصوب جلسه ۴۱۹ مورخ ۷۷/۲/۲۲ شورای عالی انقلاب فرهنگی و بند ۵ بخش ج از ماده ۲ قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مصوب جلسه مورخ ۸۳/۵/۱۸ مجلس شورای اسلامی مبنی بر برنامه‌ریزی برای شناسایی و حمایت از استعداد‌های درخشان و هدایت آنها به سمت اولویت‌های راهبردی کشور در حوزه‌های مختلف علوم و نیز در اجرای ماده ۱۸ قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران مبنی بر حمایت‌های هدفمند مادی و معنوی از نخبگان و نوآوران علمی و فناوری و به منظور تسهیل ادامه تحصیل برگزیدگان علمی، آیین‌نامه پذیرش بدون آزمون استعداد‌های درخشان در دوره کارشناسی ارشد (تاریخ ۹۳/۵/۵) و دوره دکتری (تاریخ ۹۳/۴/۱۸ و اصلاحیه در تاریخ ۹۳/۱۲/۱۶) تدوین شد.

برخی موارد قابل توجه که در آیین‌نامه پذیرش بدون آزمون استعداد‌های درخشان در دوره کارشناسی ارشد بیان شده، به صورت زیر است:

ماده ۱- دانشگاه اختیار دارد حداکثر ده درصد از ظرفیت دوره روزانه کارشناسی ارشد خود در هر رشته محل را به دانشجویان دوره کارشناسی پیوسته (مجموع

روزانه و شبانه) به صورت مازاد بر ظرفیت پذیرش با آزمون و با رعایت شرایط زیر اختصاص دهد:

۱-۱. پس از ۶ نیمسال تحصیلی با گذراندن حداقل ۱۱۰ واحد درسی به لحاظ میانگین کل جزو ده درصد برتر دانشجویان هم رشته و هم ورودی خود باشد.

۱-۲. حداکثر در مدت هشت نیمسال تحصیلی دانش‌آموخته شود.

۱-۳. پذیرش برای سال تحصیلی بلافاصله پس از دانش‌آموختگی و صرفاً برای یکبار امکان‌پذیر است.

۱-۴. پذیرش در رشته‌های تحصیلی مرتبط به تشخیص گروه آموزشی و تایید شورای آموزشی دانشگاه امکان‌پذیر است.

۱-۵. احراز شرایط اختصاصی دانشگاه.

تبصره ۱: دانشگاه اختیار دارد متقاضیانی را که در طول شش نیمسال تحصیلی دانش‌آموخته شوند و به لحاظ میانگین کل در مقایسه با میانگین کل هشت نیمسال دانشجویان هم رشته و غیر هم ورودی خود جزو ده درصد برتر باشند، به صورت مازاد بر ظرفیت پذیرش بدون آزمون در دوره کارشناسی ارشد همان سال پذیرش کند.

تبصره ۲: چنانچه ده درصد برتر دانشجویان حائز شرایط این ماده، به دلیل انصراف یا عدم تقاضا، از تسهیلات مربوط استفاده نکردند یا ظرفیت ده درصد دوره کارشناسی ارشد رشته‌ای تکمیل نشد، در اینصورت دانشگاه مجاز به جایگزینی صرفاً ده درصد برتر بعدی همان دانشگاه، با اولویت رتبه متقاضیان در آن رشته می‌باشد.

ماده ۲- دانشگاه اختیار دارد برگزیدگان رتبه‌های اول تا پانزدهم نهایی المپیادهای علمی- دانشجویی را برای ورود به همان رشته یا رشته‌های مرتبط به تشخیص شورای عالی برنامه‌ریزی آموزشی وزارت، با ارایه معرفی‌نامه از دبیرخانه المپیاد، به صورت مازاد بر ظرفیت پذیرش با آزمون پذیرش کند.

ماده ۳- تغییر رشته یا محل تحصیل افراد پذیرفته شده براساس این آیین‌نامه، مجاز نیست.

ماده ۴- دانشگاه پیام نور، آزاد اسلامی، غیردولتی-غیرانتفاعی، علمی- کاربردی و پردیس‌های بین‌المللی (خودگردان) مجاز به استفاده از این آیین‌نامه برای پذیرش استعداد درخشان نیستند.

در آیین‌نامه پذیرش بدون آزمون استعداد‌های درخشان در دوره دکتری، برخی از موارد قابل توجه به صورت زیر است:

اصلاح ماده ۱- دانشگاه اختیار دارد حداکثر معادل بیست درصد از ظرفیت پذیرش با آزمون شیوه آموزشی-پژوهش دوره روزانه دکتری خود در هر کد رشته محل تحصیل را از بین دانش‌آموختگان دوره کارشناسی ارشد داخل و مورد تایید وزارت به صورت مازاد بر ظرفیت، با رعایت شرایط زیر پذیرش کند:

۱-۱. بیش از دو سال از تاریخ دانش‌آموختگی متقاضی نگذشته باشد.

۱-۲. کسب حداقل ۷۰ امتیاز از فعالیت‌های آموزشی، پژوهشی و مصاحبه مطابق جداول ارزشیابی.

۱-۳. داشتن میانگین کل ۱۶ در دوره کارشناسی و میانگین ۱۷ (بدون احتساب نمره پایان‌نامه) در دوره کارشناسی ارشد (یا میانگین هم‌تراز شده هریک از دوره‌های مذکور طبق دستورالعمل مصوب شورای تحصیلات تکمیلی دانشگاه).

۱-۴. کسب حداقل نمره ۵۰ از آزمون زبان (MCHE یا معادل آن در سایر آزمون‌ها) قبل از آزمون جامع دکتری (مطابق با آیین‌نامه دوره دکتری مصوب وزارت).

۱-۵. نحوه امتیاز دهی به داوطلبان در هریک از ردیف‌های جداول ارزشیابی، طبق دستورالعمل مصوب شورای تحصیلات تکمیلی دانشگاه خواهد بود که لازم است قبل از ثبت نام متقاضیان، از طریق فراخوان دانشگاه به اطلاع همگان برسد.

در راستای تسهیل در اجرای "آیین نامه پذیرش بدون آزمون استعداد‌های درخشان در دوره تحصیلی کارشناسی ارشد (تاریخ ۹۳/۵/۵) و دکتری (تاریخ ۹۳/۴/۱۸ و اصلاحیه در تاریخ ۹۳/۱۲/۱۶)، مصوبات جلسه شورای هدایت استعداد‌های درخشان تایخ ۱۲ اسفند ۹۶ بدین صورت بیان شد:

۱- سقف ظرفیت پذیرش بدون آزمون در دوره کارشناسی ارشد به شرح زیر افزایش یافت:

۱-۱- دانشگاه های سطح یک و دو: حداکثر به اندازه ۴۰ درصد ظرفیت پذیرش با آزمون

۱-۲- دانشگاه های سطح سه: حداکثر به اندازه ۳۰ درصد ظرفیت پذیرش با آزمون

۱-۳- سایر دانشگاه ها: حداکثر به اندازه ۲۰ درصد ظرفیت پذیرش با آزمون.

۲- دانشگاه‌های سطح یک موظفند یک سوم از پذیرفته شدگان بدون آزمون خود را از متقاضیان سایر دانشگاه‌ها پذیرش نمایند.

۳- ماده ۱ آیین‌نامه پذیرش بدون آزمون استعداد‌های درخشان در دوره تحصیلی کارشناسی ارشد به شرح زیر اصلاح می شود:

بند ۱-۱: پس از ۶ نیمسال تحصیلی و با گذراندن حداقل سه چهارم واحدهای درسی، به لحاظ میانگین کل، جزو پانزده درصد برتر دانشجویان هم رشته و هم ورودی خود باشد.

تبصره ۱: دانشگاه اختیار دارد متقاضیانی را که در طول شش نیمسال تحصیلی دانش‌آموخته شوند و به لحاظ میانگین کل در مقایسه با میانگین کل هشت نیمسال دانشجویان هم رشته و غیر هم ورودی خود جزو پانزده درصد برتر باشند، به صورت مازاد بر ظرفیت پذیرش بدون آزمون در دوره کارشناسی ارشد همان سال پذیرش کند.

تبصره ۲: چنانچه پانزده درصد برتر دانشجویان حائز شرایط این ماده، به دلیل انصراف یا عدم تقاضا، از تسهیلات مربوط استفاده نکردند و ظرفیت پذیرش بدون آزمون دوره کارشناسی ارشد رشته‌ای (متناسب با سطح دانشگاه) تکمیل نشد، در

اینصورت دانشگاه مجاز به جایگزینی صرفاً ده درصد برتر بعدی همان دانشگاه، با اولویت رتبه متقاضیان در آن رشته می باشد.

۴- اختیار تعیین شاخص‌ها و نحوه محاسبه امتیازات جدول شماره ۱ آیین‌نامه پذیرش بدون آزمون استعداد‌های درخشان در دوره تحصیلی دکتری (تا سقف ۴۰ امتیاز) به دانشگاه‌های سطح یک و دو تفویض می‌شود.

آیین‌نامه پذیرش با آزمون استعداد‌های درخشان در دوره‌های کارشناسی (پیوسته و ناپیوسته) و کارشناسی ارشد

این آیین‌نامه در تاریخ ۱۳۹۳/۴/۲۵ به تصویب شورای هدایت استعداد‌های درخشان در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری رسید و جایگزین «آیین‌نامه آرایه تسهیلات به برگزیدگان علمی برای ورود به دوره‌های تحصیلی بالاتر» (ابلاغیه مورخ ۹۱/۳/۲) شد.

برخی موارد قابل توجه در این آیین‌نامه عبارتند از:

ماده ۱- برگزیدگان علمی حائز شرایط زیر در صورت شرکت در آزمون سراسری ورود به دوره بالاتر و کسب حد نصاب علمی حداقل ۹۰ درصد نمره آخرین پذیرفته شده در هر کد محل تحصیل، توسط سازمان سنجش به صورت مازاد بر ظرفیت به یکی از دانشگاه‌ها معرفی می‌شوند.

الف- دوره کارشناسی (پیوسته و ناپیوسته)

۱. دارندگان نشان طلا، نقره و برنز کشوری المپیادهای دانش‌آموزی (موضوع مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی) با معرفی مراجع ذی‌ربط،

۲. دانشجویان نمونه کشوری در دوره کاردانی با معرفی سازمان امور دانشجویان برای ورود به دوره کارشناسی ناپیوسته،

۳. رتبه‌های اول تا سوم نهایی جشنواره جوان خوارزمی در دوره‌های دانش‌آموزی یا کاردانی به شرط مشارکت حداقل ۵۰ درصد در دستاورد حائز رتبه، برای ورود به دوره تحصیلی بلافاصله بعدی (کارشناسی پیوسته و ناپیوسته)،

۴. دانش‌آموخته رتبه اول دوره کاردانی (پیوسته و ناپیوسته) از میان دانشجویان هم رشته و هم ورودی که طی چهار نیمسال تحصیلی دانش‌آموخته شده برای ورود به دوره کارشناسی ناپیوسته.

ب- دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته

۱. برگزیدگان رتبه های اول تا پانزدهم مرحله نهایی المپیادهای علمی - دانشجویی،

۲. دانشجویان نمونه کشوری در دوره کارشناسی با معرفی سازمان امور دانشجویان،

۳. رتبه های اول تا سوم نهایی جشنواره خوارزمی، جوان خوارزمی، رازی، ابن سینا و فارابی در دوره کارشناسی پیوسته یا ناپیوسته، با مشارکت حداقل ۵۰ درصد در دستاورد حائز رتبه،

۴. دانش‌آموخته رتبه اول دوره کارشناسی پیوسته در بین دانشجویان هم رشته و هم ورودی که طی هشت نیمسال دانش‌آموخته شده است،

۵. دانش‌آموخته رتبه اول دوره کارشناسی ناپیوسته در بین دانشجویان هم رشته و هم ورودی که طی چهار نیمسال تحصیلی دانش‌آموخته شده است.

ماده ۲- سازمان سنجش موظف است حداکثر معادل ۱۰ درصد (با تقریب اضافی) در هر کد محل تحصیل دوره بالاتر را براساس اولویت نمره و انتخاب رشته متقاضیان به حائزین شرایط این آیین‌نامه اختصاص دهد.

آیین‌نامهٔ تحصیل همزمان دانشجویان استعداد‌های درخشان در دو رشتهٔ تحصیلی در مقطع کارشناسی

این آیین‌نامه در تاریخ ۱۳۸۳/۹/۲۵ به تصویب شورای هدایت استعداد درخشان وزارت علوم، تحقیقات و فناوری رسید و از تاریخ تصویب لازم‌الاجرا شد. در ماده ۲ آیین‌نامه، چنین آمده است:

ماده ۲ - دانشجویان دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد پیوسته که حداقل دو نیمسال و حداکثر چهار نیمسال تحصیلی خود را با حداقل میانگین کل هفده گذرانده و دارای یکی از ویژگی‌های زیر باشند، مجازند علاوه بر رشته تحصیلی

خود، به‌طور همزمان در یکی از رشته‌های کارشناسی دانشگاه‌های کشور به تحصیل ادامه دهند.

الف - پذیرفته شدگان آزمون سراسری ورود به دانشگاه در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد پیوسته که نمره کل آزمون آنها، به تایید سازمان سنجش آموزش کشور، ۲/۵ انحراف معیار از میانگین نمره های شرکت کنندگان در گروه آزمایشی ذی‌ربط بیشتر باشد،

ب - دارندگان نشان طلای کشوری از المپیادهای علمی دانش‌آموزی، به تایید وزارت آموزش و پرورش،

ج - برگزیدگان رتبه اول جشنواره‌های خوارزمی و رازی در مرحله کشوری به تایید دبیرخانه هریک از جشنواره‌ها،

د- دانشجویانی که بنا به دستورالعمل مصوب دانشگاه دارای ویژگی‌های استعداد درخشان هستند.

جمع‌بندی

کشورهایی به رشد و توسعه واقعی دست خواهند یافت که در کنار منابع طبیعی، دانش و تکنولوژی، از نیروی انسانی با دانش بالا، متخصص، ماهر و توانمند نیز برخوردار باشند. اگر منظور از تحصیلات دانشگاهی این باشد که افراد ماهر و متخصص برای پیشبرد اهداف جامعه و توسعه پرورش یابند، در اینصورت باید در دانشگاه‌ها افرادی تحصیل کنند که از استعداد و توان کافی بهره‌مند بوده و برای آینده جامعه مفید هستند و لذا، لقب دادن و جدا نمودن افرادی تحت عنوان استعداد برتر از دیگر دانشجویان کار چندان مناسبی نیست. از سوی دیگر، چنانچه استعداد‌های برتر و نخبه در کشور شناسایی و برنامه‌ریزی آموزشی، پژوهشی و حمایتی مناسبی برای آنها ارایه شود، در موفقیت و پیشرفت جامعه اثر مثبت خواهد داشت. همانطور که در آیین‌نامه‌های مرتبط با استعداد‌های برتر مشاهده می‌شود ظرفیت پذیرش بدون آزمون استعداد‌های درخشان نسبت به سال‌های گذشته افزایش داشته است.

در راستای تسهیل در اجرای "آیین نامه پذیرش بدون آزمون استعداد‌های درخشان در دوره تحصیلی کارشناسی ارشد (تاریخ ۹۳/۵/۵) و دکتری (تاریخ ۹۳/۴/۱۸) و اصلاحیه در تاریخ ۹۳/۱۲/۱۶، مصوبات جلسه شورای هدایت استعداد‌های درخشان تایخ ۱۲ اسفند ۹۶ بدین صورت بیان شد:

۱- سقف ظرفیت پذیرش بدون آزمون در دوره کارشناسی ارشد به شرح زیر افزایش یافت:

۱-۱- دانشگاه های سطح یک و دو: حداکثر به اندازه ۴۰ درصد ظرفیت پذیرش با آزمون

۱-۲- دانشگاه های سطح سه: حداکثر به اندازه ۳۰ درصد ظرفیت پذیرش با آزمون

۱-۳- سایر دانشگاه ها: حداکثر به اندازه ۲۰ درصد ظرفیت پذیرش با آزمون.

این در حالی است که تعداد متقاضیان آموزش عالی نسبت به سال‌های گذشته روند کاهشی دارد. کاهش تعداد متقاضیان و افزایش ظرفیت پذیرش تحت عنوان استعداد‌های برتر عملاً به معنی این است که دانشجویان بیشتری تحت عنوان استعداد‌های برتر شناخته می‌شوند و این امر، خطر کم کردن بار ارزشی استعداد‌های برتر و نخبگان را در پی خواهد داشت. مساله‌ای که در اینجا مطرح می‌شود اینست که شاخص‌هایی که برای شناسایی دانشجویان استعداد برتر و نخبه استفاده می‌شود؛ از قبیل معدل و نمره و رتبه برتر در آزمون‌های ورودی دانشگاه و دیگر معیارها تا چه میزان دارای کفایت لازم و پشتوانه علمی هستند؟ به‌عنوان مثال، از آنجا که ملاک نمره‌دهی در دانشگاه‌های مختلف و حتی دانشکده‌ها و گروه‌های آموزشی مختلف یکسان نیست؛ در نتیجه، آیا دو دانشجو که در یک رشته و در دانشگاه‌های مختلف تحصیل می‌کنند و هر دو معدل ۱۷ کسب کرده‌اند، را می‌توان یکسان در نظر گرفت؟ و یا حتی دو دانشجو که در گروه‌های آموزشی مختلف در یک دانشگاه مشغول به تحصیل هستند و معدل یکسانی دارند، با یکدیگر برابرند؟ لذا، بایسته است که از شاخص‌ها و معیارهای خاص‌تری برای شناسایی و انتخاب دانشجویان استعداد برتر استفاده نمود. چنانچه نمره و رتبه به-عنوان یک معیار برای برتر بودن در نظر گرفته می‌شود، لازم است تا معیارهای

دیگری از جمله ویژگی‌های فردی و صلاحیت و توانایی افراد استعداد برتر را تعریف نمود و آن را نیز در کنار شاخص‌ها لحاظ نمود. این که دانشجویی به‌خاطر معدل عنوان استعداد برتر بگیرد و به‌واسطه چند درصد برتر بدون آزمون در مقطع بعد تحصیل نماید، این ریسک را ایجاد خواهد که سطح توقع دانشجوی بالا رفته و انتظارات زیادی را در دانشجو و خانواده ایشان به‌وجود آورد و چه بسا که فرد پس از دانش‌آموختگی از نظر شغلی نیز انتظارات خاصی داشته باشد. همانطور که نتایج مطالعه در دیگر کشورها نشان داد، از معیارهای متنوع و سخت‌گیرانه‌تری می‌توان برای احراز استعداد برتر و نخبگی استفاده نمود تا افرادی که واقعاً برتر هستند؛ عنوان استعداد برتر را بگیرند. به‌عبارت دیگر، بایسته است تا دانشجویان دارای استعداد ویژه و نخبه باشند تا این تقسیم‌بندی مصنوعی نبوده و دانشجویان عادی لقب دانشجوی استعداد برتر نگیرند و ارزش استعداد‌های ویژه و نخبگان واقعی حفظ شود. چرا که انتخاب افراد به‌عنوان دانشجوی استعداد برتر و عدم ارایه تسهیلات مناسب به‌وی، صرفاً نارضایتی بیشتر دانشجویان را منجر خواهد شد. این در حالی است که چنانچه ارایه تسهیلات و خدمات ویژه برای دانشجویانی که به‌واقع دارای استعداد برتر بوده و سرآمد هستند، صورت پذیرد؛ می‌توان از افراد شایسته به نحو مطلوب و انگیزه‌بخش حمایت کرد. دانشجویان نخبه و استعداد برتر نیاز به برنامه‌های آموزشی و خدمات متمایز دارند تا بتوانند برای خود و جامعه کارآمد باشند. ارایه فرصت‌های متمایز یادگیری و آموزشی برای دانشجویان استعداد برتر مانند فراهم نمودن امکان به پایان رساندن تحصیلات دانشگاهی در زمان کوتاه‌تر نسبت به دیگر دانشجویان از روش‌های انگیزش‌بخش و حمایتی از این گروه دانشجویان است. دانشجویان استعداد برتر معمولاً در آموزش عالی مورد غفلت واقع می‌شوند. چراکه دانشگاه‌ها تمایل بیشتری به جذب دانش‌آموزان استعداد برتر دارند، اما معمولاً به ماهیت برنامه‌های آموزشی و حمایتی خاص برای دانشجویان استعداد برتر توجه چندانی نمی‌شود. بنظر می‌رسد که بسیاری از دانشجویان استعداد برتر موفقیت چندانی کسب نمی‌کنند. عدم موفقیت این گروه دانشجویان را می‌توان به ناامیدی که دانشجویان تجربه می‌کنند، نسبت داد. در تبیین این مساله، مولتن (۲۰۰۸) بیان نموده «بنظر می‌رسد که این دیدگاه وجود دارد که در مدرسه مهم

است که بین برنامه درسی با توجه به سطوح مختلف توانایی دانش‌آموزان تفاوت قایل شویم، اما در دانشگاه رویکرد "یک مدل برای همه" مناسب است». وی فقدان فرصت‌های یادگیری متمایز در آموزش عالی را به‌عنوان عامل مهمی که سبب عدم موفقیت و نارضایتی دانشجویان استعداد برتر می‌شود، بیان کرده است. براین اساس، توسعه برنامه‌های آموزشی ویژه و فرصت‌های متمایز یادگیری برای دانشجویان استعداد برتر به‌عنوان یک کاتالیزور مثبت برای یادگیری و ادامه تحصیلات دانشجویان مطرح است.

یکی از مواردی که در سند راهبردی کشور در امور نخبگان بدان اشاره شده است، عبارتست از: «اقدام ملی ۲ (راهبرد ملی ۱، راهبرد کلان ۳): طراحی و ایجاد سازو-کارهای قانونی و انگیزشی برای استفاده بیشتر و وسیع‌تر از نخبگان در فرایندهای علمی، آموزشی، فرهنگی و مدیریتی دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها و سایر نهادهای کشور». بر همین اساس و با توجه به اهمیت زمینه‌سازی برای اثرگذاری افراد نخبه در جامعه، برخی حمایت‌هایی که می‌توان از دانشجویان استعداد برتر و نخبه داشت، فراهم نمودن فرصت دستیاری آموزشی و پژوهشی است. دانشجویان استعداد برتر این قابلیت را خواهند داشت که در کنار استادان خود و با توجه به ویژگی‌های رشته و حوزه آموزشی، به تدریس بخشی از مطالب درسی و یا حل مساله بپردازند و نیز، در امور مربوط به آزمایشگاه دانشگاه کمک کنند. از این دانشجویان می‌توان در انجام پروژه‌هایی که به دانشگاه‌ها سفارش شده و اعضای هیات علمی در حال انجام آن هستند، استفاده نمود که علاوه بر این که مهارت‌ها و قابلیت‌های دانشجویان استعداد برتر رشد بیشتری می‌یابد، کمک هزینه‌ای نیز به این دانشجویان پرداخت شود و همچنین، ارتباط بین دانشجویان با دیگر سازمان‌ها و بخش صنعت نیز برقرار شود و این‌گونه افراد بتوانند در مراکز مرتبط جذب و مشغول بکار شوند و از توان علمی آنها در جهت پیشرفت کشور بهره گرفت. کمک‌های مالی تحصیلی از دیگر روش‌های حمایتی از دانشجویان استعداد برتر و نخبه است که به تعالی بیش از پیش دانشجویان کمک می‌کند. در مطالعه صورت گرفته در برخی کشورهای دیگر نیز این نوع حمایت مشاهده شد. در کشور ما نیز حمایت-

هایی مانند اعطای وام و کمک هزینه تحصیلی صورت می‌گیرد، اما بایسته است تا این نوع حمایت‌ها و اعطای تسهیلات به صورت هدفمندتری صورت گیرد و دانشجویان استعداد برتر بتوانند با ارایه پروژه‌های پژوهشی کاربردی و در حوزه‌های اولویت‌دار کشور از حمایت مالی مناسب برخوردار شوند. این امر، سبب می‌شود که انگیزه استعداد‌های برتر و نخبگان در جهت فعالیت و حل مسایل کشور بیشتر شده و کمتر شاهد فرار مغزها باشیم؛ چرا که مهاجرت نخبگان و استعداد‌های برتر به فقدان عظیم سرمایه‌های انسانی منجر می‌شود و خسارات بسیاری بر جامعه وارد می‌آورد.

در سند راهبردی کشور در امور نخبگان چنین آمده است: «اقدام ملی ۳ (راهبرد ملی ۱، راهبرد کلان ۴): ایجاد مرکز توانمندسازی برگزیدگان دانشجویی زیر نظر وزیر در وزارتین علوم، تحقیقات و فناوری؛ و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به-منظور توسعه فعالیت‌های دانشجویان صاحب استعداد‌های برتر در زمینه‌های مختلف، بر اساس سیاست‌های کلان بنیاد ملی نخبگان». با توجه به این که دوران آموزش عالی مرحله مهمی از شکوفایی استعداد‌های برتر در جامعه است و در عین حال، احتمال جذب استعداد‌ها به خارج از کشور است، لازم است که در جهت جلب استعداد‌ها و نگهداشت آنها برنامه‌ریزی جدی صورت گیرد. مطالعه‌ای در خصوص دلایل احساس نگرانی در دانشجویان نخبه صورت گرفت (طالبی سیاوشی و نوری خواجه‌ای، ۱۳۹۲) و نتایج حاکی از آن بود که نگرانی دانشجویان نخبه از چندین عامل به وجود می‌آید که عبارتند از: نگرانی به دلیل فراهم نبودن شرایط به فعل رساندن توانمندی‌ها، نگرانی درباره دستیابی به شأن اجتماعی مورد انتظار، و نگرانی به دلیل نبود امکانات آموزشی مطلوب. لذا، چنانچه از توانایی و تخصص دانشجویان استعداد برتر و نخبه بخوبی استفاده نشود، آنها احساس سرخوردگی خواهند کرد. این امر لزوم توانمندسازی و ارتقای هرچه بیشتر فعالیت‌های دانشجویان استعداد برتر و نخبه را یادآور می‌شود. شایسته است تا دانشجویان استعداد برتر و نخبه از بدو ورود به دانشگاه نیز مورد شناسایی قرار بگیرند و حمایت و ارایه خدمات به این دانشجویان بصورت منسجم و هدفمندتر انجام گیرد. ذکر این نکته شایان اهمیت

است که هم اکنون بنیاد ملی نخبگان حمایت‌ها و پشتیبانی‌های مادی و معنوی ارزشمندی از نخبگان و استعداد‌های برتر به عمل می‌آورد.

در نهایت، پیشنهاد می‌شود که معیارهای متنوع و سخت‌گیرانه‌تری برای شناسایی دانشجویان استعداد برتر و نخبه در نظر گرفته شود و به همان میزان نیز، حمایت‌های جدی‌تر و هدفمندتری نیز از این سرمایه‌های ارزشمند صورت گیرد تا شاهد توسعه روزافزون جامعه باشیم. البته، این نکته شایان ذکر است که بازبینی و تصمیم‌گیری در مورد معیارهای شناسایی دانشجویان استعداد برتر و شیوه‌های حمایت از آنان نیازمند انجام مطالعات میدانی گسترده و پشتیبان است تا بهترین تصمیم اتخاذ شود و اکتفا کردن به تجارب سایر کشورها در این زمینه بسنده نیست. لذا، پیشنهاد می‌شود تا به‌عنوان بخشی از اسناد پشتیبان، با انجام مطالعات عمیق و گسترده، میزان رضایت دانشجویان در خصوص شیوه‌های حمایت از استعداد‌های برتر و انتظارات ایشان نیز مورد بررسی قرار گیرد.

منابع:

- بنیاد ملی نخبگان (۱۳۹۲). آشنایی با ضوابط و آیین نامه های بنیاد ملی نخبگان. مرکز روابط عمومی و اطلاع رسانی بنیاد ملی نخبگان.
- سند چشم انداز ایران ۱۴۰۴.
- سند راهبردی کشور در امور نخبگان. (۱۳۹۱).
- طالبی سیاوشی، ف. و نوری خواجهی، م. (۱۳۹۲). دلایل احساس نگرانی در دانشجویان نخبه مهندسی و پزشکی. فصلنامه رفاه اجتماعی، سال سیزدهم، ص ۳۳۱-۳۱۷.
- محمدی، س.، لباف قاسمی، ر.، امیری، ز.، و لامعی، ا. (۱۳۹۲). تبیین نظرات و انتظارات دانشجویان استعداد درخشان رشته‌های پزشکی و دندانپزشکی در زمینه تسهیلات آموزشی، پژوهشی، رفاهی و فوق-برنامه در دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید بهشتی. دوفصلنامه آموزش پزشکی، دوره دوم، شماره ۱، ص ۱۴-۷.
- ممیزی، م.، مظلومی، س.، امینی پور، م.ر.، و ممیزی، م. (۱۳۹۱). مشکلات آموزشی دانشجویان استعداد درخشان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد در سال ۱۳۸۹. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۱۲(۱)، ص ۶۶-۵۵.
- سند نقشه جامع علمی کشور.
- Abeysekera, I. (2008). Researching gifted and talented in tertiary education: Issues and directions. Paper presented at the Australian Association for Research in Education International Education Research Conference, Brisbane, Australia.
- Braggett, E. J., & Moltzen, R. I. (2000). Programs and practices for identifying and nurturing giftedness and talent in Australia and New Zealand. In K. A. Heller, F. S. Monks, & R. F. Subotnik (Eds.). The international handbook of giftedness and talent (2nd ed., pp. 779-797). Oxford, UK: Elsevier.

- Broad, M., Matthews, M., & McDonald, A. (2004). Accounting education through an online-supported virtual learning environment. *Active Learning in Higher Education*. *Journal of the Institute for Learning and Teaching*, 5(2), 135-151.
- Brown, S.W., Renzulli, J.S., Gubbins, E.J., Siegle, D., Zang, W. & Chen, C-H. (2005). Assumptions underlying the identification of gifted and talented students. *Gifted Child Quarterly*, 49 (1), 68-79.
- Davis, G.S, Rimm, S.B., & Siegle, D. (2011). *Education of the gifted and talented* (6th Ed). New York: Pearson.
- Garrett, R. and Rubie-Davies, Ch. (2014). Talented Tertiary Students: A Largely “Forgotten” Group within the Tertiary Sector? *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 26(1), 78-89.
- Gifted Child Today Magazine. (1999). Dual enrollment programs increase. *Gifted Child Today Magazine*, 22(4), 6.
- Goodhew, G. (2009). *Meeting the needs of gifted and talented students*. London: Continuum International Publishing Group.
- Han, K. S., & Marvin, C. (2000). A five-year follow-up study of the Nebraska Project. *Roeper Review*, 23 (1), 25-33.
- Klopfenstein, K., & Lively, K. (2012). Dual enrollment in the broader context of college-level high school programs. *New Directions for Higher Education*, 2012(158), 59-68.
- McCarthy, C.R. (1999). Dual enrollment programs: Legislation helps high school students enroll in college courses. *Journal of Secondary Gifted Education*, 11, 24-33.
- McManus IC. (1998). Factors affecting likelihood of applicants being offered a place in medical schools in the United Kingdom in 1996 and 1997: retrospective study. *BMJ*, 317(7166): 1111-6.
- Moltzen, R. (2008). Tertiary teaching excellence profile. Available: <http://akoaootearoa.ac.nz/community/akoaootearoa-academy-tertiary-teaching-excellence/resources/pages/roger-moltzen-tertiary-t>
- Piirto, J. (1999). *Talented children and adults. Their development and education* (2nd ed.). Columbus, Ohio: Prentice-Hall.
- Riley, T., Bevan-Brown, J., Bicknell, B., Carroll-Lind, J., & Kearney, A. (2004). The extent, nature and effectiveness of planned approaches

in New Zealand schools for providing for gifted and talented students. Wellington, New Zealand: Ministry of Education.

- Rinn, A. N., & Plucker, J. A. (2004). We recruit them, but then what? The educational and psychological experiences of academically talented undergraduates. *Gifted Child Quarterly*, 48(1), 54-67.
- Sternberg, R. J. (1985). *Beyond IQ: A triarcic theory of human intelligence*. Cambridge MA: Cambridge University Press.
- van Tassel-Baska J. (2007). The on-going dilemma of effective identification practices in gifted education. Available: http://cfge.wm.edu/documents/On-going_Dilemma.htm

